

Uchwała z dnia 27 kwietnia 2004 r.

II UZP 2/04

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 kwietnia 2004 r. sprawy z wniosku Krystyny W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G. o podjęcie wypłaty emerytury, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku postanowieniem z dnia 8 grudnia 2003 r. [...]

„Czy prawo do emerytury adwokata kontynuującego nieprzerwanie po dacie jego nabycia praktykę adwokacką ulega zawieszeniu bez względu na wysokość używanego przychodu na podstawie art. 103 ust. 2a ust. z dnia 17.12.1998 o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.) ?”

p o d j ą ł   uchwałę:

Prawo do emerytury adwokata kontynuującego nieprzerwanie praktykę adwokacką w kancelarii adwokackiej, po dacie jego nabycia, nie ulega zawieszeniu na podstawie art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. w emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353).

U z a s a d n i e

Przytoczone w sentencji uchwały zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego. Decyzją z dnia 23 stycznia 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w G. ustalił wnioskodawczyni Krystynie W. wysokość świadczenia emerytalnego przyznanego od dnia 25 lutego 2002 r. wyrokiem Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 16 maja 2002 r. [...], informując jednocześnie o zawiesz-

niu wypłaty tego świadczenia do czasu złożenia oświadczenia o przychodach osiągniętych od dnia przyznania świadczenia. Po złożeniu żądanego oświadczenia, organ rentowy kolejną decyzją z dnia 19 marca 2003 r. odmówił wnioskodawczyni podjęcia wypłaty emerytury wobec kontynuowania przez nią działalności prowadzonej przed przyznaniem prawa do świadczenia. W odwołaniu skarżąca domagała się zmiany tej decyzji i wypłaty świadczenia emerytalnego od daty przyznania jej przez Sąd Okręgowy w Toruniu, a nadto zasądzenia od tej daty ustawowych odsetek do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 4 września 2003 r. Sąd Okręgowy w Toruniu zmienił zaskarżoną decyzję, zobowiązując organ rentowy do wznowienia wypłaty emerytury, zaś wniosek ubezpieczonej o odsetki przekazał organowi rentowemu do rozpoznania.

W apelacji organ rentowy, zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 103 ust. 2a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.), wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny powziął przy jej rozstrzygnięciu wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym w trybie art. 391 k.p.c. zagadnieniu prawnym. W uzasadnieniu postanowienia z dnia 8 grudnia 2003 r. Sąd ten wskazał, iż poza sporem w sprawie - w świetle prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 6 listopada 2002 r. [...] - pozostaje prawo ubezpieczonej do emerytury przyznanej jej na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Do rozstrzygnięcia zatem pozostaje okoliczność, czy prawo to ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez ubezpieczoną z tytułu kontynuowania nieprzerwanie przed i po jego nabyciu indywidualnej praktyki adwokackiej w oparciu o przepis art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wobec zrównania - w sferze ubezpieczenia społecznego - sytuacji prawnej adwokatów z sytuacją pracowników, pojawiają się wskazane wyżej poważne wątpliwości prawne co do zakresu stosowania przepisu art. 103 ust. 2a ustawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego oczywiste jest, iż adwokaci - czy to wykonujący zawód indywidualnie, czy też w zespołach - nie są pracownikami w rozumieniu Kodeksu pracy. Ich status bowiem reguluje w sposób wyczerpujący ustawa z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz.U. Nr 16, poz. 124 ze zm.). Analiza tego aktu prawnego prowadzi do wniosku, iż adwokaci jako grupa zawodowa nie zostali

objęci odrębnym systemem ubezpieczenia społecznego. Na mocy bowiem art. 24 ust. 1 ustawy adwokaci - członkowie zespołów adwokackich i ich rodziny mają na równi z pracownikami prawo do świadczeń z tytułu powszechnego zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin, przy czym przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości pracę w zespołach traktuje się jako zatrudnienie, a otrzymywane wynagrodzenie - jako wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia. Na mocy zaś art. 37 ustawy regulacja ta obejmuje także adwokatów prowadzących indywidualne kancelarie adwokackie. Wynika z powyższego, że ustawodawca rezygnując w odniesieniu do tej grupy zawodowej z tworzenia odrębnego systemu ubezpieczenia posłużył się konstrukcją fikcji prawnej, na mocy której adwokaci w zakresie zaopatrzenia emerytalnego nabywają uprawnienia i traktowani są tak jak pracownicy. Ten zabieg legislacyjny polegający na objęciu adwokatów pracowniczym ubezpieczeniem społecznym - jak to określił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 czerwca 1997 r., II UKN 200/97 (OSNAPiUS 1998 nr 10, poz. 311) - był wyrazem szczególnego uprzywilejowania adwokatów, w dacie bowiem jego zastosowania zakres przedmiotowy świadczeń przysługujących z tego systemu, jak i warunki wymagane do uzyskania niektórych świadczeń, były korzystniejsze w porównaniu do systemu ubezpieczenia innych osób samodzielnie zarobkujących. Konsekwentnie jednak, skoro adwokaci wykonujący zawód w każdej formie korzystają z pełni uprawnień należnych w sferze ubezpieczenia społecznego pracownikom, brak jest racjonalnych podstaw do przyjęcia, by w stosunku do tej grupy zawodowej nie miały zastosowania także i ograniczenia, jakim systemowo podlegają pracownicy, którzy nabyli już prawo do świadczeń, w tym także dotyczące zawieszenia prawa oraz zmniejszania wysokości świadczeń z powodu okoliczności i na warunkach określonych ustawą o emeryturach i rentach z FUS. W związku z powyższym odpowiednie zastosowanie do nich winien mieć również przepis art. 103 ust. 2a tej ustawy co prowadzi do wniosku iż również adwokat - pod rygorem zawieszenia prawa do emerytury - powinien przed dniem nabycia tego prawa zaprzestać prowadzenia praktyki adwokackiej. Istotne wątpliwości prawne w powyższym zakresie rodzą się jednak w kontekście celu jakiemu służyć miała w zamiarze ustawodawcy powołana wyżej norma art. 103 ust. 2a ustawy. Jak się wydaje, bowiem *ratio legis* tego przepisu wprowadzonego dopiero z dniem 1 lipca 2000 r. przez art. 2 pkt 2 ustawy nowelizującej z 21 stycznia 2000 r. (Dz.U. Nr 9, poz. 118) była próba doraźnej walki ze wzrastającym bezrobociem uzasadniona potrzebą „zwolnienia” miejsc pracy przez osoby mające uprawnienia emerytalne, a więc po-

siadające już źródło utrzymania. Zjawisko bezrobocia zaś w przeważającej części ze swej istoty dotyczy rynku pracy podporządkowanej. Wobec powyższego do rozważenia pozostaje, czy norma ta w istocie nie została skierowana jedynie do osób wykonujących zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę, zwłaszcza, iż jej przepis *expressis verbis* mówi o „zatrudnieniu” oraz o „uprzednim rozwiązaniu stosunku pracy z pracodawcą”, mimo iż w części wstępnej posługuje się ogólniejszym pojęciem „emeryta”, podobnie jak poprzedzający ją przepis ustępu 2, który bez wątpienia dotyczy wszystkich ubezpieczonych, którzy nabyli prawo do emerytury niezależnie od rodzaju ubezpieczenia jakiemu podlegali.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Aczkolwiek nie ma to przesądzającego znaczenia dla rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia prawnego wstępnie należy rozważyć, na tle obowiązującego stanu prawnego, zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu przez adwokatów. Ich sytuację prawną regulują przepisy ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.), stanowiąc w art. 1, że adwokatura powołana jest do udzielania pomocy prawnej, współdziałania w ochronie praw i wolności obywatelskich oraz w kształtowaniu i stosowaniu prawa. Zawód adwokata polegający na świadczeniu pomocy prawnej osobom fizycznym, podmiotom gospodarczym oraz jednostkom organizacyjnym wykonywany jest w kancelarii adwokackiej, w zespole adwokackim oraz w spółce jawnej lub cywilnej z wyłącznym udziałem adwokatów lub adwokatów i radców prawnych, albo w spółce komandytowej, w której komplementariuszami są wyłącznie adwokaci lub adwokaci i radcowie prawni, a wyłącznym przedmiotem działalności takich spółek jest świadczenie pomocy prawnej (art. 4 ust. 1 i 2 oraz art. 4a ust. 1 ustawy).

Kwestię ubezpieczenia społecznego adwokatów - członków zespołów i ich rodzin reguluje w dalszym ciągu art. 24 (w części stracił on moc - o czym dalej), który stanowił w ustępie 1, iż adwokaci (członkowie zespołów) i ich rodziny mają na równi z pracownikami prawo do świadczeń z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby, macierzyństwa i ubezpieczenia rodzinnego oraz z tytułu powszechnego zaopatrzenia emerytalnego pracowników i ich rodzin, wskazując, iż przy ustalaniu prawa do świadczeń i ich wysokości, pracę w zespołach traktuje się jako zatrudnienie, a otrzymywane wynagrodzenie - jako wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia.

Konsekwencją tej regulacji było to, iż składki na ubezpieczenie społeczne opłacały zespoły adwokackie, spółki jawne i komandytowe, natomiast adwokaci wykonujący zawód w kancelariach adwokackich lub w spółkach cywilnych opłacali składki osobiście. Te zasady ubezpieczenia społecznego adwokatów - członków zespołów i ich rodzin stosuje się odpowiednio do adwokatów wykonujących zawód w kancelarii adwokackiej oraz w wymienionych wyżej spółkach (art. 37 ustawy). Niezależnie od tego, w jakiej formie prawnej adwokat wykonuje zawód, ma na równi z pracownikami prawo do świadczeń z tytułu ubezpieczenia, z tym że w przypadku adwokatów wykonujących zawód w kancelarii adwokackiej oraz w spółkach wymienionych w art. 4a ust. 1 ustawy, zasady te stosuje się „odpowiednio”.

Rozważając tę problematykę Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 stycznia 1992 r., II UZP 16/91 (OSNCP 1992 nr 5, poz. 66), stwierdził, że „adwokat, który wykonuje zawód indywidualnie, na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze i ma uprawnienia emerytalne, podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z art. 24 w związku z art. 37 tej ustawy”. W uzasadnieniu tego stanowiska powołano się na zasady wynikające z art. 24 i 37 ustawy oraz art. 2 i 60 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) i zagwarantowane ustawowo prawo adwokatów, także wykonujących zawód indywidualnie, do korzystania z pełnego zakresu świadczeń należnych pracownikowi, przy obciążeniu obowiązkiem świadczeń w ramach tego systemu w postaci składek. Wyrażono również pogląd, że objęcie adwokatów ubezpieczeniem pracowniczym było wyrazem ich uprzywilejowania, a jakiegokolwiek zmiany w tym zakresie wymagają interwencji ustawodawczej.

W obecnym stanie prawnym, uwzględniającym zmiany w ustawie - Prawo o adwokaturze, formy organizacyjne działalności adwokatów reguluje art. 4a ust. 1 (poprzednio art. 4 ust. 3 ustawy). Wyłączone jest wykonywanie zawodu przez adwokata, między innymi jeżeli pozostaje w stosunku pracy, poza sytuacją, gdy pracuje on w ramach stosunku pracy jako pracownik naukowy i naukowo-badawczy (art. 4 b ust. 1, pkt 1 i ust. 3 ustawy).

Odnosząc się do treści art. 24 i 37 Prawa o adwokaturze, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 marca 1997 r., II UKN 44/97 (OSNAPiUS 1998 nr 1, poz. 23), stwierdził, że przepisy te nie uznają adwokatów za pracowników, ich pracy w zespołach za zatrudnienie, a ich dochodów za wynagrodzenie, przyznając im jedynie

prawo do świadczeń w nich wymienionych na równi z pracownikami. Podobny pogląd zawiera wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2001 r., I PKN 535/00 (OSNP 2003 nr 12, poz. 287). Stwierdzono w nim, że „adwokat nie jest pracownikiem zespołu adwokackiego, którego jest członkiem”, wskazując, iż „nie ma podstaw do wnioskowania z przepisów określających niektóre uprawnienia adwokatów, jak prawo do urlopu wypoczynkowego i ubezpieczenia społecznego oraz określających zasady wykonywania zawodu w ramach zespołu adwokackiego, że w ten sposób nastąpiło ustawowe (z mocy prawa) ukształtowanie stosunku pracy, w którym - z oderwaniem od istoty wykonywanego przez adwokatów zawodu - w każdym przypadku każdy adwokat byłby pracownikiem, a zespół jego pracodawcą”. W orzecznictwie i w doktrynie przyjęty był jednolity pogląd, że objęcie adwokatów na równi z pracownikami prawem do świadczeń z ubezpieczenia społecznego na wypadek choroby i macierzyństwa oraz z tytułu ubezpieczenia społecznego nie czyni ich *eo ipso* pracownikami.

Oceniając aktualność przedstawionych rozważań trzeba przytoczyć obecne uregulowania prawne, szczególnie zawarte w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych. Według ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) ubezpieczenia społeczne obejmują: ubezpieczenia emerytalne, rentowe, w razie choroby i macierzyństwa (chorobowe) oraz z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (wypadkowe), a ustawa określa między innymi zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym, a także zasady ustalania składek na ubezpieczenie społeczne oraz podstaw ich wymiaru (art. 1 i 2 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy). W myśl art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, z wyłączeniem prokuratorów. Rozważenia w związku z tym wymaga, czy w zakresie ubezpieczenia społecznego adwokatów nie nastąpiły inne zmiany, poza tymi, które dotyczą pracowników i czy w związku z tym adwokaci na potrzeby tego ubezpieczenia traktowani winni być *de iure* w dalszym ciągu jak pracownicy.

Należy zwrócić uwagę, że w katalogu osób fizycznych podlegających obowiązkowo temu ubezpieczeniu nie wymienia się adwokatów. Nie wydaje się również, aby adwokata można było traktować jako „osobę prowadzącą pozarolniczą działalność”. Na podstawie bowiem art. 8 ust. 6 ustawy, za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się między innymi osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepi-

sów szczególnych oraz osobę prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu: a) w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, b) z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. W rozdziale 2 zatytułowanym „Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym”, przepis art. 6 ust. 1 stanowi, że obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są między innymi: osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi (pkt 5), zaś wedle art. 8 ust. 6 za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą uważa się osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych. Przepis ten w pkt 3 definiuje również osobę prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu, odsyłając do przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne oraz działalność, z prowadzenia której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych.

W ustawie z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. Nr 144, poz. 930 ze zm.) definiuje się działalność usługową jako pozarolniczą działalność gospodarczą, której przedmiotem są czynności zaliczone do usług zgodnie z Polską Klasyfikacją Wyrobów i Usług (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 1997 r. - Dz.U. Nr 42, poz. 264 ze zm.). Adwokaci nie mieszczą się także w definicji osób wykonujących wolny zawód - w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.) stanowi bowiem w art. 10 ust. 1 pkt 3, że źródłami przychodu są między innymi wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej, oraz działalność wykonywana osobiście. Według art. 13 pkt 8 tej ustawy za przychody z działalności wykonywanej osobiście (art. 10 ust. 1 pkt 2) uważa się: przychody z tytułu wykonywania usług, na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, uzyskiwane wyłącznie od między innymi: osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, osoby prawnej i jej jednostki organizacyjnej oraz jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, albo administratora - z wyjątkiem przychodów uzyskanych na podstawie umów zawieranych w ramach pro-

wadzonej przez podatnika pozarolniczej działalności gospodarczej oraz przychodów, o których mowa w pkt 9 (przychody uzyskane na podstawie umów o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontraktów menedżerskich lub umów o podobnym charakterze, w tym przychody z tego rodzaju umów zawieranych w ramach prowadzonej przez podatnika pozarolniczej działalności gospodarczej - z wyjątkiem przychodów, o których mowa w pkt 7).

Te, z konieczności dość obszerne wywody, mogą dawać podstawę do stanowiska, że w zakresie ubezpieczenia społecznego (emerytalnego i rentowego) adwokatów nie nastąpiły zmiany inne niż te, które dotyczą pracowników (por. jednak odmienne stanowisko zajęte w glosie T. Bińczyckiej Majewskiej do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1998 r., II UKN 576/97 OSP 2000 nr 1, poz. 11; wskazano w niej, mimo wątpliwości wynikających z niedoskonałej legislacji, że w obecnym stanie prawnym adwokaci - niezależnie od formy w jakiej wykonują czynności - podlegają ubezpieczeniu, jako osoby wykonujące wolny zawód i uzyskali z mocy prawa kwalifikację prawną osób prowadzących pozarolniczą działalność).

Ustawa z dnia 6 lutego 1997 r. o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym (Dz.U. Nr 28, poz. 153 ze zm.), w art. 170 pkt 8 wskazała, że traci moc, ale tylko w zakresie uregulowanym ustawą, art. 24 ustawy - Prawo o adwokaturze. Oznacza to więc utratę mocy obowiązującej tego przepisu jedynie w części dotyczącej świadczeń z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby, macierzyństwa i ubezpieczenia rodzinnego. Wynika więc z tego, że art. 24 Prawa o adwokaturze stracił moc jedynie w części dotyczącej ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa (ubezpieczenia chorobowego), natomiast zachował aktualność, co do ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, stosując nomenklaturę z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wspomnieć jednak trzeba, że powoływany przepis art. 24 Prawa o adwokaturze w swym brzmieniu nawiązuje do ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm.), co skądinąd jest zrozumiałe, biorąc pod uwagę datę jego uchwalenia, ale w obecnym stanie prawnym jest swego rodzaju anachronizmem (odesłanie jest „puste”), odsyłając w gruncie rzeczy do przepisów ubezpieczeniowych dotyczących pracowników, gdy tymczasem dziś ustawa, która może być brana pod uwagę, dotyczy ubezpieczonych, w tym pracowników. Tak więc utrata mocy art. 24 Prawa o adwokaturze dotyczy jedynie świadczeń wskazanych w tym przepisie, nie zaś zasad, na których prawo do świadczeń przysługuje "na równi z pracownikami".

Z powyższych rozważań - niezależnie od tego, według jakich zasad adwokaci podlegają ubezpieczeniu społecznemu - wynika więc, że (niezależnie od formy w jakiej wykonują zawód), nie są oni pracownikami, a jedynie w zakresie świadczeń z ubezpieczenia społecznego tak są traktowani. Konsekwencją tego jest, co dygresyjnie trzeba przypomnieć, że w rozpoznawanej sprawie wnioskodawczyni uzyskała prawo do emerytury na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (obecnie opublikowanej jako jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353), który – niewątpliwie - dotyczy tylko pracowników. Według niego ubezpieczeni urodzeni przed dniem 1 stycznia 1949 r., będący pracownikami, którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego określonego w art. 27 pkt 1, mogą przejść na emeryturę, po spełnieniu wymienionych w nim warunków. Mimo że nie jest to materia tej sprawy warto wskazać, że przepis ten jest sformułowany odmiennie niż art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40 poz. 247 ze zm.), pomijając nawet, że same ustawy zawierają odmienną regulację tak podmiotową, jak i przedmiotową. Obecnie obowiązująca ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych reguluje prawo do świadczeń nie tylko pracowników ale wszystkich ubezpieczonych na jednakowych zasadach, a wyjątki od nich, obejmujące określony krąg uprawnionych (por. art. 29 i 32) lub określone sytuacje (por. art. 31), muszą być interpretowane ściśle. Przepis art. 29 ust. 1 określając korzystniejsze od ogólnych warunki uzyskania prawa do emerytury wskazuje krąg osób uprawnionych używając sformułowania „ubezpieczeni będący pracownikami” mogą przejść na emeryturę, co oznacza, że z prawa tego mogą skorzystać wyłącznie ubezpieczeni będący pracownikiem w dacie, z jaką mogą przejść na emeryturę, a więc po spełnieniu ostatniego z wymaganych warunków. Obszerniejsze wywody w tym zakresie zawiera uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2003 r., II UK 311/02 (dotąd niepublikowanego). W tej kwestii wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z dnia 12 września 2000r., K 1/00 (OTK 2000 nr 6, poz. 185) orzekł, że przepisy art. 29 i art. 46 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych są zgodne z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu wyroku stwierdził, że zawężenie w porównaniu z regulacją dotychczasową kręgu podmiotowego w zakresie wcześniejszego przechodzenia na emeryturę nie narusza zasad równości i sprawiedliwości społecznej. Na to orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego powołał się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 grudnia 2001 r., II UKN

646/00 (OSNP 2003 nr 18, poz. 445). Stwierdził w nim, że „osoba objęta niepracowniczym ubezpieczeniem społecznym nie może nabyć prawa do wcześniejszej emerytury, mimo posiadania wymaganego stażu i wieku emerytalnego, przewidzianego art. 29 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS”. *Nota bene* w takim też kierunku zmierzają projektowane zmiany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Według tego projektu możliwość przejścia na emeryturę ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., którzy nie osiągnęli wieku emerytalnego określonego w art. 27 pkt 1, dotyczyłaby ubezpieczonych, którzy ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę byli pracownikami.

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawczyni uzyskała prawo do tego świadczenia, z mocy wyroku Sądu, nie można jednak wyprowadzać z tego wniosku, że jej sytuacja prawna, a właściwie sytuacja prawna całej grupy zawodowej do której należy, odpowiada dokładnie sytuacji pracowników, a z kolei nie jest wątpliwe, że art. 103 ust. 2a dotyczy tylko tej grupy ubezpieczonych.

W myśl tego przepisu prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

W ocenie Sądu Najwyższego, pojęcia pracownik, stosunek pracy, czy zatrudnienie nie mogą być interpretowane na użytek prawa ubezpieczeń społecznych inaczej niż interpretuje je akt prawny określający prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, tj. Kodeks pracy. Pogląd ten umacnia treść art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Przepis art. 6 ust. 1 pkt 1 tej ustawy stanowi, że obowiązkowemu ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, zaś za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy (art. 8 ust. 1). Sformułowania te oznaczają odpowiednio pracownika i stosunek pracy według Kodeksu pracy.

Na tle jednolitego orzecznictwa Sądu Najwyższego, nie ulega wątpliwości że zawieszenie prawa do emerytury w przypadku pozostawania w stosunku pracy jest funkcjonalnie uzasadnione. Art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej wyraża zasadę, że pracownikowi, który nabył prawo do emerytury, przysługuje jedno świadczenie - albo emerytura z ubezpieczenia społecznego albo wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia.

Zasada ta ma również podstawę konstytucyjną. Przepis art. 67 ust. 1 Konstytucji wiąże z osiągnięciem wieku emerytalnego powstanie prawa do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa. Pracownik, który osiągnął wiek emerytalny może wybrać status emeryta lub zachować, pomimo nabycia prawa do emerytury, status pracowniczy. Nie może jednak łączyć bez ograniczeń statusu emeryta i pracownika, a co za tym idzie otrzymywać równocześnie świadczenia z tytułu utraty zdolności do dotychczasowej pracy (wiek emerytalny jest konwencjonalnym wiekiem utraty zdolności do zarobkowania własną pracą) i z tytułu kontynuowania zatrudnienia, do wykonywania którego utracił zdolność.

Istotą regulacji zawartej w tym przepisie jest wyeliminowanie (ograniczenie) równoczesnego pobierania w pełnej wysokości dwu świadczeń - emerytury i wynagrodzenia za pracę. Jego przyjęcie było przede wszystkim - co wynika także z uzasadnienia postanowienia - sposobem interwencji na rynku pracy (poprzez oczekiwane zwolnienie miejsc pracy). Zmodyfikowanie zasad zawieszalności prawa do świadczeń z uwagi na pogarszającą się sytuację społeczno - gospodarczą, w tym wzrost stopy bezrobocia i jego coraz częściej strukturalny charakter oraz postępujące ubóstwo, nie narusza wyrażonej w art. 2 Konstytucji zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Na władzach publicznych spoczywa nie tylko wynikający z art. 67 ust. 1 Konstytucji obowiązek zapewnienia zabezpieczenia społecznego obywatelom, którzy osiągnęli wiek emerytalny, ale także przewidziany w ustępie 2 tego przepisu obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego niemającym środków utrzymania obywatelom pozostającym bez pracy nie z własnej woli. Z kontynuowaniem zatrudnienia bez rozwiązania stosunku pracy łączy się konsekwencje w postaci zawieszenia prawa do świadczenia i w efekcie wstrzymanie jego wypłaty (art. 134 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej). Rozważania powyższe zawiera uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2004 r., II UK 274/03 (jeszcze niepublikowanego), w którym wskazuje się nadto, że ustanie przyczyny zawieszenia prawa do emerytury (rozwiązanie stosunku pracy) powoduje wznowienie wypłaty świadczenia.

Z powyższego wynika więc - biorąc także pod uwagę cel wprowadzenia tego przepisu - że dotyczy on jednej tylko grupy ubezpieczonych (pracowników - rozumianych według wyżej przytoczonych zasad), a więc obowiązkowi wynikającemu z niego nie podlegają adwokaci prowadzący kancelarię, nie są oni bowiem pracownikami wedle przepisów Kodeksu pracy.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji uchwały.

=====